

HAMKORLIK TEXNOLOGIYALARIDA O'QUVCHILARNING BILIM SAMARADORLIGI

Umarova Muborak Xusan qizi¹

umarovamuborak95@gmail.com

Ravshanova Gulruh Yaxshiboy qizi²

gulruhravshanova53@gmail.com

Xoliqova Ra'no Musurmon qizi³

Xoliqova1992@gmail.com

^{1,2,3}Toshkent amaliy fanlar universiteti "Pedagogika" kafedrasini universiteti o'qituvchisi
<https://doi.org/10.5281/zenodo.14884055>

Annotatsiya: ushbu maqolada hamkorlik texnologiyalarining nazariy asoslari va ularni o'quv jarayoniga tadbiriq etish yo'llari o'rganiladi. O'quvchilarning bilim samaradorligini oshirishda hamkorlik asosida ta'lim berishning o'rni, usullari va amaliy natijalari ko'rib chiqiladi. Shuningdek, hamkorlik texnologiyalari yordamida ta'lim sifatini oshirishning innovatsion yondashuvlari yoritilgan.

Аннотация: в статье рассматриваются теоретические основы совместных технологий и способы их применения в образовательном процессе. Рассмотрены роль, методы и практические результаты кооперативного обучения в повышении эффективности знаний обучающихся. Также освещены инновационные подходы к повышению качества образования с помощью коллаборативных технологий.

Annotation: the article examines the theoretical foundations of collaborative technologies and ways of applying them to the educational process. The role, methods and practical results of cooperative education in improving the knowledge efficiency of students are considered. Innovative approaches to improving the quality of education with the help of collaborative technologies are also highlighted.

Kalit so'zlar: hamkorlik texnologiyasi, guruhli ta'lim, bilim samaradorligi, o'quv jarayoni, innovatsion yondashuv.

Ключевые слова: технология сотрудничества, групповое обучение, эффективность знаний, образовательный процесс, инновационный подход.

Keywords: collaborative technology, group education, knowledge efficiency, educational process, innovative approach.

1 Kirish

Yosh avlodni tarbiyalashda keng innovatsion texnologiyalardan foydalanish, zamonaviy pedagogik texnologik metodlarni targ'ib qilish zamon ta'labi. Hozirgi kunda keng ko'lamli chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. "Ta'lim to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi qonuniga muvofiq, umumta'lim fanlarini o'qitishning uzluksizligi va izchilligini ta'minlash, zamonaviy metodologiyasini yaratish, umumiy o'rta va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi davlat ta'lim standartlarini kompetensiyaviy yondashuv asosida takomillashtirish, o'quv-metodik majmualarning yangi avlodini ishlab chiqish va amaliyotga joriy etishni tashkil etmoqda.

Bugungi kunda ta'lim sohasi yangi metod va texnologiyalarni o'zlashtirish orqali rivojlanmoqda. O'quvchilarning faolligini oshirish, bilimlarni samarali o'zlashtirish va amaliy ko'nikmalarni rivojlantirishga qaratilgan pedagogik texnologiyalardan biri – hamkorlik texnologiyasi hisoblanadi. Ushbu texnologiya zamonaviy ta'limning muhim tarkibiy qismi bo'lib, o'quvchilarning o'zaro muloqotga kirishib, bilim olish jarayonida faol qatnashishini ta'minlaydi.

Hamkorlik texnologiyasi nafaqat o'quvchilarning bilim darajasini oshiradi, balki ularda ijtimoiy ko'nikmalar, mas'uliyatlilik va liderlik qobiliyatlarini rivojlantiradi. Ushbu maqolada ta'limda hamkorlik texnologiyalarining nazariy asoslari, qo'llash usullari va ularning samaradorligi ilmiy asoslangan holda yoritiladi.

2.Asosiy qism

Hamkorlik texnologiyasi ta'lim jarayonida o'quvchilarni kichik guruhlarga bo'lish va ular o'rtasida o'zaro muloqotni tashkil qilish orqali bilimlarni o'zlashtirishga asoslanadi. Ushbu texnologiyaning asosiy xususiyatlari:

1. Guruhli ish:

Guruhlar 3-6 kishidan iborat bo'lib, o'quvchilar ma'lum bir topshiriqni birgalikda bajaradi.

Har bir guruh a'zosining roli muhim va natijaga ta'sir qiladi.

2. Bir-biridan o'rganish:

O'quvchilar bir-birlariga yordam berish, fikr almashish orqali yangi bilimlarni egallaydi. Bu jarayon o'zaro ta'sir va doimiy muloqotni talab qiladi.

3. Shaxsiy va jamoaviy mas'uliyat:

Har bir o'quvchi nafaqat o'z faoliyati, balki guruhning umumiy natijasi uchun javobgar bo'ladi.

4. O'zaro yordam va qo'llab-quvvatlash:

Guruhdagi har bir a'zo boshqalarga o'z bilimlari bilan yordam beradi va ularni qo'llab-quvvatlaydi.

Hamkorlik texnologiyalarining pedagogik asoslari V.V. Davydov, L.S. Vygotskiy kabi rus pedagoglari tomonidan ishlab chiqilgan bo'lib, ular ta'lim jarayonida o'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlash muhimligini ta'kidlagan. Bundan tashqari S. Kagan o'zining "Cooperative Learning" asarida hamkorlik texnologiyalarining o'quvchilarning ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantirishdagi o'rni haqida shunday deydi: "Hamkorlik texnologiyalari nafaqat bilimlarni mustahkamlash, balki o'quvchilarni bir jamoa sifatida ishlashga, mas'uliyatni bo'lishishga va o'zaro hurmatni shakllantirishga o'rgatadi." R.E. Slavin hamkorlik texnologiyasining asosiy nazariyotchilaridan biri bo'lib, u quyidagilarni qayd etgan:

"Hamkorlikka asoslangan ta'limda har bir o'quvchi o'ziga xos rollarni bajaradi va guruhning umumiy muvaffaqiyatiga hissa qo'shadi." D.W. Johnson va R.T. Johnson fikrlari: Hamkorlik ta'limi sohasida taniqli olimlar bo'lgan Johnson aka-ukalari quyidagilarni ta'kidlaydi: "Hamkorlik texnologiyalari orqali ta'lim olgan o'quvchilar nafaqat bilimlarni samarali egallaydi, balki ijtimoiy ko'nikmalar va hissiy intellekt ham rivojlanadi." Ularning tadqiqotlariga ko'ra, hamkorlik ta'limi jamoaviy ishlash qobiliyatini oshiradi va raqobat o'rniga o'zaro yordam madaniyatini shakllantiradi.

Slavin hamkorlik texnologiyalarini ta'limning samaradorligini oshirishga xizmat qiluvchi innovatsion yondashuv deb baholaydi.

Hamkorlik texnologiyalarini ta'lim jarayonida qo'llash quyidagi afzalliklarni beradi:

Bilimlarni chuqurroq o'zlashtirish: Jamoaviy muhokamalar va topshiriqlarni bajarish bilimni mustahkamlaydi.

Ko'nikmalarni rivojlantirish: Muloqot qilish, jamoada ishlash va qaror qabul qilish kabi amaliy ko'nikmalar shakllanadi.

Motivatsiyani oshirish: Guruh faoliyati o'quvchilarda o'z ishtirokidan qoniqish hissini uyg'otadi.

Yaratilish va ijodkorlik: O'quvchilar birgalikda ijodiy fikrlash va innovatsion g'oyalarni taklif etish imkoniga ega bo'ladi.

3. Muhokama

Hamkorlik texnologiyalarini sinovdan o'tkazish jarayonida quyidagi natijalar kuzatilgan:

1. Bilim o'zlashtirishdagi yutuqlar

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, guruhli ishlash orqali o'quvchilarning bilimlarini o'zlashtirish darajasi an'anaviy yondashuvlarga qaraganda 20-30% yuqori bo'lgan. Masalan, matematik masalalarni birgalikda yechish davomida o'quvchilar o'rtacha 85% to'g'ri natijaga erishgan.

2. Ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirish

Hamkorlik texnologiyalari yordamida o'quvchilarda quyidagi ko'nikmalar rivojlangan:

Guruh bilan ishlash;

O'z fikrini aniq ifoda etish;

Muloqotda hurmat va o'zaro tushunishni shakllantirish.

3. Motivatsiya va qiziqishning oshishi

Hamkorlikda ishlash o'quvchilarda ta'lim jarayoniga bo'lgan qiziqishni orttirgan. Ular ta'limni faqat bilim olish jarayoni sifatida emas, balki o'zaro hamkorlik va fikr almashish imkoniyati sifatida qabul qilganlar.

Hamkorlik texnologiyalarini ta'lim jarayoniga muvaffaqiyatli tatbiq etish uchun quyidagi usullarni qo'llash tavsiya etiladi:

1. "Klaster" usuli:

O'quvchilar guruhlariga bo'linib, ma'lum bir mavzu yuzasidan asosiy fikrlarni klaster shaklida tashkil qiladi.

2. "Fikrlar shodasi" usuli:

Guruhdagi har bir o'quvchi mavzu yuzasidan o'z fikrlarini aytadi, keyin ular umumlashtiriladi.

3. "O'zaro ta'lim" usuli:

O'quvchilar kichik guruhlarda ishlaydi, har bir guruh o'ziga berilgan topshiriqni bajarib, natijalarni sinfdoshlari bilan bo'lishadi.

4. "Debat" usuli:

Guruhlar bir-biriga qarshi mavzuni himoya qiladi va asoslaydi.

4.Xulosa va tavsiyalar

Hamkorlik texnologiyalari zamonaviy ta'limning muhim qismi bo'lib, o'quvchilarning nafaqat bilim olish darajasini, balki ularning ijtimoiy va shaxsiy ko'nikmalarini ham rivojlantiradi. Ushbu texnologiyadan samarali foydalanish uchun guruhlarini shakllantirishda o'quvchilarning qiziqishlari va bilim darajalarini hisobga olish;

O'qituvchilarni hamkorlik texnologiyalari bo'yicha malaka oshirishga yo'naltirish;

Ta'lim mazmunini guruhli ishlashga moslashtirish tavsiya etiladi.

Hamkorlik texnologiyalari ta'lim jarayonining samaradorligini oshiradigan, bilimlarni mustahkamlaydigan va o'quvchilarning shaxsiy rivojlanishiga hissa qo'shadigan innovatsion usul sifatida kelajakda keng qo'llaniladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Hasanboyev, J.I. Pedagogika nazariyasi va amaliyoti – Toshkent: O'zbekiston Milliy Universiteti, 2018.
2. Давыдов, В.В. Проблемы развивающего обучения – Москва: Просвещение, 1996.
3. Kagan, S. Cooperative Learning – San Clemente, CA: Kagan Publishing, 2009.
4. Nazarov, S.N. Innovatsion pedagogik texnologiyalar – Toshkent: Universitet nashriyoti, 2020.
5. Shoniyoza, N.N. Hamkorlik asosida ta'lim jarayonini tashkil etish – Toshkent: Respublika ta'lim markazi, 2022.
6. Johnson, D.W., Johnson, R.T. Learning Together and Alone: Cooperative, Competitive, and Individualistic Learning – Boston: Allyn & Bacon, 1994.
7. UNESCO. Global Education Monitoring Report – Paris: UNESCO Publishing, 2014.
8. G'ofurov, B.Q. Zamonaviy ta'lim texnologiyalari – Toshkent: Fan va texnologiya, 2021.